Talentia
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Eduskunta — Sosiaali- ja terveysvaliokunta | Asiat: HE 180/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä HE 182/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

LAUSUNTO

17.11.2026

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä hallituksen esityksestä eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Talentia vastustaa sosiaalihuoltolain uudistusta hallituksen esittämässä, säästöihin tähtäävässä muodossa. *Esitys heikentää varhaisen tuen saatavuutta, vaikka hallituksen tavoitteena on vahvistaa sitä.*

Talentia esittää, että valiokunta ei nosta lastensuojelun kynnystä, vaan säilyttää oikeuden lastensuojelun asiakkuuteen ennallaan ja turvaa varhaisen tuen palvelut sosiaalihuoltolaissa. Jos asiakkuuskynnystä koskevissa muutoksissa edetään, sosiaalihuoltolakiin on vähintään palautettava lausuntokierroksella ehdotettu erityistä tukea tarvitsevien lasten lakisääteinen asiakasmitoitus (47). Lisäksi Talentia esittää, että omatyöntekijän nimeäminen säilyy pääsääntönä, työntekijöiden vastuita selkeytetään ja asiakkaan oikeus saada hakemastaan palvelusta perusteltu ja muutoksenhakukelpoinen päätös turvataan.

1. Sosiaalihuoltoon on säädettävä asiakasmitoitus lapsille

Lastensuojelussa yhdellä sosiaalityöntekijällä saa olla vastuullaan enintään 30 lasta. Vilja Eerikan murhan jälkeen laissa säädettiin asiakasmäärän ylärajasta, jotta sosiaalityöntekijällä olisi riittävästi aikaa tavata jokaista lasta, perehtyä hänen tilanteeseensa ja varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen ja suojelun. Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutoksilla on tarkoitus siirtää arviolta 5300 lastensuojelun asiakasta pois lastensuojelusta perhepalveluihin, johon ei ehdoteta säädettävän ollenkaan asiakasmitoitusta. Talentia vastustaa lastensuojelun asiakkaiden siirtoa koska, sillä palattaisiin näiden lasten osalta Vilja Eerikan murhaa edeltäneeseen tilanteeseen, jossa laissa ei ollut sosiaalityöntekijän asiakasmäärälle ylärajaa turvaamassa sitä, että työntekijällä on riittävästi aikaa tavata lasta, perehtyä hänen tilanteeseensa ja ryhtyä ajoissa lapsen suojelemiseksi tarvittaviin toimiin.

Uudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon edellytysten välillä on perustavanlaatuinen ristiriita. Esitys edellyttää sosiaalihuollolta nykyistä vaativampaa lastensuojelullista osaamista, uusia palvelurakenteita, vahvaa moniammatillista yhteistyötä ja ammatillisesti vaativaa arviointia. Samanaikaisesti uudistuksella

tavoitellaan säästöjä ja henkilöstön käytön joustavoittamista. Tällainen yhdistelmä uhkaa heikentää palvelujen laatua, siirtää lasten tilanteisiin puuttumista myöhemmäksi ja lisätä henkilöstön kuormitusta. Asiakasturvallisuus uhkaa vaarantua vakavasti.

Muutosten keskeinen oletus on, että sosiaalihuoltolain mukaiseen työskentelyyn kyetään ottamaan vastaan nykyistä vaativampia lapsia ja perheitä sekä ehkäisemään lastensuojelun tarvetta. Sääntely velvoittaisi toimimaan ensisijaisesti sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin ja toissijaisesti tukitoimilla, joiden lakisääteisyyttä esitys samalla heikentää karsimalla keinovalikoimaa. Lastensuojeluilmoitusten käsittely siirrettäisiin sosiaalihuoltolain mukaiseen työskentelyyn ja jatkossa kaikki asiakkuuden alkaisivat sosiaalihuoltolain mukaisina asiakkuuksina.

Asiakkuuden hallinnollinen siirtäminen ei kuitenkaan poista lasten suojelun tarvetta, perheiden vaativia elämäntilanteita, työn edellyttämää resurssointia ja erityisosaamista eikä tarvetta palveluille. Lastensuojelun tarpeen tunnistaminen ja lastensuojelutyö edellyttävät perehtyneisyyttä lapsen kehitykseen, kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin riskeihin, lastensuojeluprosessiin, hallinto-oikeudelliseen ratkaisukäytäntöön sekä lapsen ja perheen kanssa tehtävään vaativaan muutostyöhön. Tällaista osaamista ei voida rakentaa pelkästään muuttamalla organisaatiorakennetta tai asiakkuuden oikeudellista nimikettä.

Erityisen ongelmalliseksi on tunnistettu tilanteet, joissa lapsen suojelun tarve on vakava, mutta lastensuojelun asiakkuuden raja ei vielä ylity. Jos lastensuojeluasiakkuuden kynnys tosiasiassa nousee, oikea-aikainen suojelu voi viivästyä. Samalla vaativia tilanteita siirtyy työntekijöille, joilla ei välttämättä ole vastaavaa lastensuojelun erityisosaamista riskien tunnistamisesta, tukitoimien valinnasta ja niiden vaikuttavuuden arvioinnista – eikä heillä olisi ehdotetun sääntelyn nojalla enimmäismäärää asiakkailleen.

Muutokset johtaisivat uusiin rajapintoihin sosiaalihuoltolain sisällä, koska esityksen mukaan omatyöntekijän nimeäminen ja asiakassuunnitelman laatiminen olisivat lakisääteisiä vain osalle lapsiasiakkaista (erityisen tuen tarpeessa oleva, joista moni olisi entinen lastensuojelun asiakas), muille tarpeen mukaan. Hallituksen esitys säästölakina sisältää huomattavat henkilöstövähennykset, joiden takia on todennäköistä, että hyvinvointialueet tulevat välttämään omatyöntekijän myöntämistä ja asiakassuunnitelmien laatimista myös lapsille. Osassa hyvinvointialueita on jo aloitettu lastensuojelun ja perhepalvelujen henkilöstön irtisanomiset vedoten näihin vasta eduskunnan käsittelyssä oleviin lakimuutoksiin. **Valiokunnan tulisi edellyttää, että sosiaalihuoltolain sisällä erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ja ei-erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen välinen raja määritellään niin täsmällisesti, ettei organisatorinen ohjaus muodostu lapsen suojelun saamisen kynnykseksi hänen vaarantumisensa tilanteissa.**

Talentia vastustaa lastensuojelun asiakkaiden siirtoa ja lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nostamisesta sekä lapsille ja perheille annettavan tuen karsimista lastensuojelussa ja sosiaalihuollossa. Jos muutoksissa edetään, niitä ei tule panna tältä osin toimeen ennen kuin sosiaalihuoltoon on osoitettu riittävä henkilöstö, koulutus ja lastensuojelun konsultatiivinen tuki. Esityksen toimeenpano edellyttää valtakunnallista koulutusohjelmaa, yhtenäisiä soveltamisohjeita ja seurantaa siitä, viivästyvätkö lasten ohjautuminen lastensuojeluun tai tarpeellisten palvelujen saaminen. Kouluttaminen ja soveltamisohjeet tulisi toteuttaa ennen lain voimaantuloa, samoin kuin seurannan suunnittelu ja vertailutiedon hankkiminen.

Hallituksen esityksissä tavoitellaan sosiaalihuoltolain mukaisten lapsiperhepalvelujen ja lastensuojelun rajapinnan selkiyttämistä sekä lapsen tuen jatkuvuuden vahvistamista. Perusteluissa *yhdennetty sosiaalityö* nostetaan esiin keinona toteuttaa muutosta. Se tarkoittaa, että samalla sosiaalityöntekijällä voisi olla sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain mukaisia asiakkuuksia, jolloin lapsen työntekijä voisi säilyä samana asiakkuuden perusteen vaihtuessa. Hallitus arvioi myös, että yhdennetyssä työskentelyssä työntekijäkohtaista asiakkuuksien tasapainoa voitaisiin hallita paremmin. Talentia pitää yhdennettyä sosiaalityötä mahdollisena, kun mitoituksessa huomioidaan työntekijän kaikki asiakkuudet ja aikaa riittää

sekä suunnitelmalliseen sosiaalityöhön että kiireellisiin tehtäviin. Esimerkiksi Pirkanmaalla sama sosiaalityöntekijä voi vastata sekä sosiaalihuoltolain mukaisista että lastensuojelun asiakkuuksista. Jos työntekijällä on asiakkaita molempien lakien nojalla, kokonaisasiakasmäärä suhteutetaan niiden jakaumaan. Keski-Suomessa ollaan siirtymässä Talentian tietojen mukaan vastaavaan malliin. Lastensuojelun lakisääteinen 30 lapsen enimmäismäärä kattaa yhdennetyssä työssä vain lastensuojelun asiakkuudet. Jos sosiaalityöntekijällä on lastensuojelun mitoitus täynnä (30), hänellä ei voi olla sosiaalihuoltolain mukaisia asiakkuuksia. Jos sosiaalityöntekijällä on esimerkiksi 15 lastensuojelun asiakkuutta, voi hänellä olla asianmukaisella kertoimella sosiaalihuoltolain mukaisia asiakkuuksia. Ilman sosiaalihuoltolain mukaista mitoitusta työntekijälle voi jäädä liian vähän aikaa tavata lapsia ja perehtyä heidän tilanteisiinsa.

Talentian arvion mukaan yhdellä sosiaalityöntekijällä tulisi olla asiakkaana lastensuojelussa enintään 25 lasta ja sosiaalihuoltolain mukaisissa lapsiperheiden palveluissa enintään 40 lasta. Talentia esittää, että lakiesitykseen palautetaan luonnoksessa ehdotettu 47 lapsen enimmäisasiakasmäärä sosiaalityöntekijää kohden. Olemme valmiita hyväksymään myös 47:n asiakkaan enimmäisasiakasmäärän, kunhan sitova asiakasmitoitus palautetaan lakiesitykseen.

2. Sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen ensisijaisuus

Hallituksen esityksen tavoitteena on, että asiakkaat saisivat tukea nykyistä aikaisemmin. Esitykseen sisältyy kuitenkin ristiriita. Sosiaalityöstä ja sosiaaliohjauksesta säädettäisiin ensisijaiset tuen muodot samalla, kun sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajina toimivien sosionomien määrän arvioidaan vähenevän. Jos myös asiakkaiden käytettävissä olevat palvelut vähenevät, ammattilaisilla on entistä vähemmän aikaa kohdata asiakkaita ja tehdä suunnitelmallista työtä sekä vähemmän keinoja vastata heidän tarpeisiinsa. Lakisääteisen palveluvalikon keventäminen, kuten sosiaalisen kuntoutuksen, kuntouttavan työtoiminnan, perhetyön ja kasvatus- ja perheneuvonnan poistaminen johtaisi todennäköisesti tukimuotojen epäselvyyteen ja alasajoon sekä jäljelle jäävän sosiaalihuollon henkilöstön keinottomuuteen ja kuormitukseen.

Muutokset johtaisivat prosessi- ja resurssiongelmiin, joiden takia asiakkaiden tarpeisiin pystyttäisiin vastaamaan nykyistä myöhemmin, vaikka lain tavoite on päinvastainen. Sosiaalihuollon ammattilaisilla olisi entistä vähemmän aikaa kohdata asiakkaita ja tehdä suunnitelmallista työtä sekä heillä olisi vähemmän auttamiskeinoja käytettävissään. 14 § väljentäminen isompiin hyvinvointialueen harkinnan varaisiin kokonaisuuksiin (esim. lapsiperheiden tuki) jättää tunnistamatta myös sen, että esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvonnalla on ennaltaehkäisty sosiaalityön tai sosiaaliohjauksen tarvetta, mutta lakimuutosten jälkeen olisi monin tavoin epävarmaa mikä jatkossa ennaltaehkäisisi sosiaalityön ja sosiaaliohjaukseen tarvetta. Ongelmat ja kustannukset kasvavat sitä enemmän mitä myöhemmin korjaava työ aloitetaan ja mitä vähemmän varhaista tukea tarjotaan. Sosiaalihuollon heikentämisen systeemivaikutukset muihin sektoreihin ovat isot (esimerkiksi koulut, terveydenhuolto, työllisyysalueet ja kunnat, poliisi, oikeuslaitos).

Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus ovat suhdeperusteista muutostyötä, joiden vaikuttavuus edellyttää aikaa, jatkuvuutta ja ammatillista toimintatilaa. **Talentia pyytää valiokunnalta huolellista arviointia sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen mahdollisuuksista onnistua lain tavoitteiden saavuttamisessa yksittäisten lakimuutosten, niiden kokonaisvaikutuksen sekä esitykselle asetettujen henkilöstövähennystavoitteiden näkökulmista.**

Erityisiksi ongelmakohdiksi sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen toteuttamisessa on tunnistettu hallituksen esitys, että omatyöntekijä nimettäisiin lakisääteisesti vain erityistä tukea tarvitsevalle asiakkaalle, muille arvion mukaan. Tällä hetkellä omatyöntekijä nimetään pääsääntöisesti kaikille – joka on myös sosiaalityön ja

sosiaaliohjauksen vaikuttavuuden ja asiakassuhteen jatkuvuuden kannalta perusteltua. Kun terveydenhuollossa ollaan etenemässä kohti omaa ammattilaista, kysymykseksi nousee, millä perusteilla sosiaalihuollossa heikennetään omatyöntekijä-toimintamallia.

Omatyöntekijän tarve ratkaistaisiin osana ammatillista tuen tarpeen arviointia, mutta esitys ei tarkenna, kuka tekee omatyöntekijän varsinaisen nimeämisratkaisun eikä siitä tehtäisi erillistä hallintopäätöstä. Sääntelyn epätäsmällisyydellä on vaikutuksia asiakkaan oikeuksiin sekä henkilöstön oikeusturvaan. Omavalvonnan, laillisuusvalvonnan tai rikosoikeudellisen tutkinnan näkökulmasta ei voida pitää kestävänä, että omatyöntekijän eväämistä koskevan ratkaisun kirjaaminen jäisi esimerkiksi sen varaan, huomaako viranhaltija oikeusturvansa näkökulmasta merkitä jonnekin asiakkaan asiakastietoihin esittäneensä omatyöntekijää, mutta esihenkilön direktio-oikeudellaan ratkaisseen toisin. Tämä on myös työn sujuvuuden ja työn kuormituksen kysymys.

Ratkaisematta on samoin sosiaalihuoltolain omatyöntekijän nimeämisvelvoitettava koskevan esityksen ristiriita asiakastietolain 38 § kanssa, joka velvoittaisi edelleen kirjaamaan asiakastietoihin tiedon asiakkaan sosiaalihuollosta ja palveluista vastaavasta työntekijästä. Esityksessä ei täsmennetä, tarkoittavatko nämä käsitteet samaa työntekijää ja samoja tehtäviä. Kirjaamisvelvoite on ehdoton, mutta omatyöntekijän nimeämiseen sisältyisi harkintaa, jolloin voisi syntyä tilanne, jossa asiakkaan tietoihin merkitään sosiaalihuollosta ja palveluista vastaava työntekijä, mutta hänelle ei nimetä sosiaalihuoltolain mukaista omatyöntekijää. Epäselväksi jää, mistä asiakastietoihin merkitty työntekijä vastaisi ja miten hänen tehtävänsä eroaisivat omatyöntekijän tehtävistä. Epäselvyys vaikeuttaa sekä asiakkaan mahdollisuutta tietää, kuka hänen asiaansa hoitaa, että työntekijän mahdollisuutta tunnistaa omat velvollisuutensa.

3. Kirjaamisen vähentäminen heikentää oikeusturvaa ja virkavastuuta

Dokumentoinnin vähentämisen keinoina esitetään tuen tarpeen arvion kirjallisesta yhteenvedosta luopumista, asiakassuunnitelman laatimisen velvoitteen ja sisällön keventämistä ja hallintopäätösten määrän vähentämistä. Samalla asiakastietolain perusteella edellytettäisiin edelleen tarpeellisten ja riittävien tietojen kirjaamista. Kirjaamisen ja hallintopäätösten vähentämisen toteutuminen riippuu siitä, väheneekö kirjaaminen aidosti vai muuttuuko vain sen rakenne. **Pyydämme arvioimaan, aiheutuuko lain ohjaavuuden väljentämisestä sellaista epäselvyyttä sosiaalihuollon arkeen, joka lisääkin kirjaamistarvetta, vähintään työntekijän oman oikeusturvan varmistamiseksi.**

Lain ohjaavuuden ja kirjaamisen vähentäminen ja sen sisällöllisen ja prosessuaalisen harkintavallan lisääminen hyvinvointialuille johtaisi tilanteeseen, jossa 1) asiakkaan oikeuksiinsa pääsy vaikeutuisi ja 2) sitä koskeva harkinta ja ratkaisut dokumentoitaisiin huonommin eikä niissä voisi käyttää muutoksenhakua. Lakiuudistukseen sisältyvän palveluvalikon lisääntyvän harkintavallan myötä kasvaisivat jo nykyään esiintyvät eriäväisyydet viranhaltijan ammatillisen arvion ja organisaation säästöperusteisten ohjeiden/esihenkilön ohjauksen välillä. Lainsäädännön sisäisen ristiriitaisuuden ei pitäisi lisätä työntekijöiden eettistä kuormitusta eikä aiheuttaa tilanteita, joissa viranhaltijan ammatilliseen harkintaan perustuva virkavastuun kantaminen, eli ratkaisujen tai päätösten tekeminen lainsäädännön mukaisesti asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen ja tilanteeseen perustuen, mutta vastoin organisaation sisäistä ohjetta tai esihenkilön antamaa ohjausta, johtaa virkasuhteen menettämiseen seuraavissa yt-menettelyissä.

Viranhaltijan olisi myös voitava kirjata ammatillisen harkintansa perusteet ja ratkaisunsa, jotta hän ei kanna virkavastuuta tai rikosoikeudellista vastuuta toisen viranhaltijan ratkaisusta tai työnantajan painostavan direktion takia tekemästään päätöksestä. Myös asiakkaalla on oltava oikeus saada tietoonsa asiaansa koskevat perustelut ja ratkaisu. Eriävät näkemykset asiakkaan oikeuksista tulisivat esiin todennäköisesti

ainakin seuraavissa; sosiaalihuollon muuta kuin sosiaalityönä tai sosiaaliohjauksena annettavaa tukea ratkaistaessa (palvelupäätös), omatyöntekijän nimeämistä koskien, asiakassuunnitelman tekemiseen liittyen, erityisen tukea tarvitsevan asiakkaan -statuksen myöntämisessä, asiakkuuden siirtoa koskien esimerkiksi lastensuojeluun. **Valiokuntaa pyydetään arvioimaan lainsäädännön täsmennystarpeet edellä mainittujen ratkaisujen tekemisessä suhteessa virkavastuuseen.**

Erityisen ongelmallinen on tilanne, jossa asiakkaan palvelutarpeeseen katsotaan voitavan vastata sosiaalityöllä tai sosiaaliohjauksella, vaikka asiakas itse katsoo tarvitsevansa muuta sosiaalipalvelua. Jos asiakkaalle ei anneta kirjallista kielteistä päätöstä ilman erillistä pyyntöä, kuten nyt esitetään, hänen mahdollisuutensa käyttää muutoksenhakuoikeuttaan voivat tosiasiallisesti heikentyä. Asiakaskertomusmerkintä ei korvaa perusteltua hallintopäätöstä eikä siihen liittyvää muutoksenhakumahdollisuutta. Erityisen huolestuttavaa tämä on niiden asiakkaiden kohdalla, joiden toimintakyky tai elämäntilanne vaikeuttavat omien oikeuksien valvomista. Jos asiakkaalta edellytetään entistä enemmän aktiivisuutta palvelujen hakemiseksi, päätöksen saamiseksi tai vastuutyöntekijän selvittämiseksi, oikeusturva voi heikentyä eniten juuri niillä ihmisillä, jotka tarvitsevat sosiaalihuollon tukea kaikkein kipeimmin.

Sosiaalihuoltolain muuttamisella tavoitellut säästöt perustuvat vahvasti kirjaamisen ja hallintopäätösten vähentämiseen siten, että työajan perusteella, joka ei menisi dokumentointiin ja kirjalliseen suunnitteluun vähennettäisiin henkilöstön määrää. Tavoite ei ole kannatettava, vaan sitä tulisi vakavasti uudelleenarvioida suhteessa lain sisällöllisiin ja painopisteiden tavoitteisiin sekä väestön sosiaalisten ongelmien ja pahoinvoinnin lisääntymiseen. Viimeksi mainittua raportoidaan hyvinvointialuilta lisääntyvässä määrin, osin perustuen yhteiskunnalliseen tilanteeseen, osin jo toteutettuihin matalan kynnyksen palvelujen ja järjestöjen tuottaman tuen leikkauksiin. Vakavien sosiaalisten ongelmien korjaamista, ennaltaehkäisyä eikä varhaista tukea ei ole mahdollista toteuttaa vähentämällä sosiaalihuollon henkilöstöä.

4. Palveluihin pääsy, työnjako ja virkavastuu

Uusi ehdotettu toimintakyvyn ja osallisuuden tuki olisi tarkoitettu henkilöille, joiden työllistymisen tai osallisuuden haasteista johtuvaan tuen tarpeeseen ei voida ensisijaisesti vastata työvoimaviranomaisen palveluiden, kuntoutuspalveluiden tai kotoutumispalveluiden avulla. Rajaus toissijaisuudesta suhteessa edellä mainittuihin palveluihin sekä sosiaalihuollon sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen, voi johtaa asiakkaan pallottelemiseen viranomaisten välillä tai hänen putoamiseensa palvelujen ulkopuolelle sekä resurssien hukkakäyttöön.

Kuntouttavan työtoiminnan lainsäädännön kumoamisen myötä poistuu rakenteita ja kannustimia, joiden avulla pitkään työttömänä tai toimeentulotuen varassa olevien henkilöiden palvelutarpeita on tunnistettu ja selvitetty yhteistyössä eri viranomaisten kanssa. Vaarana on, että esimerkiksi juuri ne nuoret, jotka eivät itse kykene hakeutumaan palveluihin, jäävät kokonaan niiden ulkopuolelle. Aikataulu lain voimaantulossa on kokonaisuudessaan arvioitu laajasti liian nopeaksi, mutta erityisesti näin arvioidaan kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen lakkauttamisen osalta (jo 1.1.2027 alkaen).

Omatyöntekijää koskeva muutos vaikuttaisi erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden tukeen eri sosiaalihuollon palveluissa. Talentia vastustaa säännöksen heikentämistä joka turvaa sosiaalityöntekijän osallistumista asiakastyöhön. Jos erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan omatyöntekijänä toimii sosionomi, on sääntelystä käytävä selvästi ilmi, milloin sosiaalityöntekijän on osallistuttava asiakkaan kanssa tehtävään työhön ja miten vastuu jakautuu. Valiokunnan tulee arvioida, miten muutos vaikuttaa sosionomien työn vaativuuteen ja miten sosiaalityöntekijöiden työaika riittää asiakastyöhön, konsultointiin ja heille

säädettyihin erityisiin tehtäviin. Lapsiperheiden palveluissa kysymys korostuu, sillä sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakkuuteen arvioidaan siirtyvän lapsia, joiden tuen ja suojelun tarpeeseen vastataan nykyisin lastensuojelussa. **Talentia esittää, että valiokunta täsmentää ehdotettua 49 c §:ää niin, että sosiaalityöntekijän erityisen vastuun syntyminen, sisältö ja suhde omatyöntekijän tehtäviin ilmenevät laista.** Kun asiakkaan asiassa toimii useita viranhaltijoita, kunkin henkilökohtaisen virkavastuun on oltava yksilöitävissä hänen tehtäviensä, toimivaltansa ja tosiasiallisen osallistumisensa perusteella.

Lastensuojelussa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän asiakasmäärään esitetään tilapäistä ylittämisen mahdollisuutta. Talentia katsoo, että laissa tulee säätää tarkemmin lastensuojelun asiakasmäärän ylityksen poikkeuksellisista ja tarkkarajaisista perusteista, ylityksen enimmäiskestosta, työnantajan velvollisuudesta tehdä kirjallinen kuormitus- ja riskinarviointi, työntekijän oikeudesta saattaa tilanne työsuojeluviranomaisen ja valvontaviranomaisen arvioitavaksi sekä velvollisuudesta korjata henkilöstövaje viipymättä. Esityksen mukaan lastensuojeluun jäävät aikaisempaa vaativammat ja vakavammin vaarantuneet lapset. Tässä tilanteessa 30 lapsen työntekijäkohtainen enimmäismitoitus on korkea ja esityksen mahdollistama tilapäinen mitoituksen ylittäminen on ongelmallinen. Ilman tiukkoja edellytyksiä ja enimmäiskestoa tilapäisestä ylityksestä voi muodostua pysyvä henkilöstövajeen hallinnan keino. Tämä olisi ristiriidassa lapsen tapaamista ja sosiaalityöntekijän henkilökohtaista työskentelyä koskevien velvoitteiden kanssa. Mitoituksen ylittämistä ei tule sallia henkilöstövajeen, rekrytointivaikeuksien tai taloudellisten säästöjen perusteella**.**

Lastensuojelulain esitys pyrkii vahvistamaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kokonaisvastuuta ja kokoamaan hänen keskeisiä tehtäviään yhteen. Tätä voidaan pitää lähtökohtaisesti kannatettavana. Samanaikaisesti päätösvaltaa kuitenkin mahdollistetaan eräissä kysymyksissä myös muulle hyvinvointialueen toimivaltaiselle sosiaalityöntekijälle. Kysymys on paitsi työnjaosta myös virkavastuusta ja lapsen oikeusturvasta. Vastuun, tosiasiallisen arviointivallan ja päätösvallan tulisi muodostaa johdonmukainen kokonaisuus. Lausuntovalmistelussa on nostettu esiin erityisesti avohuollon tukitoimia ja erityisen huolenpidon lopettamista koskeva päätöksenteko. Jos lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kantaa vastuun lapsen kokonaistilanteesta ja lapsen edun toteutumisesta, mutta keskeistä päätösvaltaa voidaan delegoida toiselle sosiaalityöntekijälle, vastuun ja toimivallan suhde voi hämärtyä. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän aseman säilyttäminen lastensuojelun kokonaisuudesta vastaavana ammattihenkilönä on välttämätöntä. Jos lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä vastaa lapsen edun arvioinnista ja asiakasprosessista, mutta toinen sosiaalityöntekijä päättää palvelusta, seurauksena voi olla jaettu ja epäselvä virkavastuu. Talentia esittää, että valiokunta täsmentää lastensuojelulakia siten, että merkittävää julkista valtaa sisältävä päätöksenteko ja lapsen kokonaistilanteeseen kiinteästi liittyvät tukitoimipäätökset kuuluvat lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Sosiaalihuollon vastaavasta viranhaltijasta säätäminen sosiaalihuoltolaissa on kannatettavaa. Lakimuutokset tulevat muutenkin lisäämään tarvetta ammatillisen kelpoisuuden täyttäville sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen vahvan substanssiosaamisen omaaville lähiesihenkilöille sekä johtajille keski- ja ylimmillä tasoilla. Tarve johtuu hyvinvointialueille säädettävästä laajasta määrittelyvallasta sosiaalihuollossa toteutettavien tukimuotojen ja palvelujen, henkilöstön osaamisen sekä työprosessien osalta. Kiinnitämme huomiota, että johtamisen laadun ja määrän tarpeen kasvua ei ole huomioitu riittävästi esityksen kustannusvaikutuksissa.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry

Kristiina Ruuskanen

erityisasiantuntija